

Dr. Mirjana REPANIĆ BRAUN

: tudományos tanácsos, zágrábi Művészettörténeti Intézet

: mbraun@ipu.hr

FALKONER XAVÉR FERENC – A BUDAI BAROKK FESTŐ

KORHECZ PAPP Zsuzsanna: *Franciscus Falconer pictor Budensis.*
Szabadkai Városi Múzeum, Szabadka, 2017

A háromnyelvű (magyar, szerb, angol) kiadvány dr. Korhecz Papp Zsuzsanna művészettörténeti és restaurátori kutatásainak eredményeit tartalmazza. Részletesen bemutatja Falkoner Ferenc budai festő származását, életét és művészetét, aki a számos neves taggal büszkélkedő híres budai festőcsaládhoz tartozott. Több ilyen művészcsaládot ismerünk a 17–18. századból; a szobrászok közül a Straubokat említhetnénk, a Strudel fivérek két műfajban, a képirásban és képfaragásban is jeleskedtek. E monográfia – amely egyben a Magyarországon tevékenykedő művészeket bemutató sorozat része is, azon mestereké, akiknek műveit Északkelet-Horvátországban és a Vajdaságban is elsősorban a helyi ferences templomokban találhatjuk meg – hét igen tartalmas fejezetből és utószóából áll. A bevezetőben a szerző ismerteti a Falkonerek művészetének magyar- és horvátországi, valamint szerbiai kutatástörténetét, megemlítve azon kutatókat, akik foglalkoztak e témával, akik a műveket beazonosították, köztük saját, az utóbbi évekhez köthető attribúcióit. Korhecz Papp Zsuzsanna a mára már megsemmisült Falkoner-műveket is számba veszi.

A 18. századi budai festőkről szóló fejezetben dr. Korhecz Papp a mesterek polgári helyzetéről és művészi rangjáról ír, valamint ismerteti a festőcéhek hiányában kialakult helyzetet, amelynek következtében a festők a polgárjog elnyerése után működhetek családi műhelyeikben. A szakosodott mesterek nem utasítottak el más jellegű, további jövedelmet biztosító felkéréseket sem, amit a szerző számos példával támaszt alá. A budai festők – köztük a bécsi akadémián tanult Falkoner Ferencsel – megélhetésüket bizonyára nem csak a művészi felkéréseknek köszönhették, mert az igen kevésnek bizonyult, lévén szerény lehetőségű megrendelőik voltak. A tehetősebb megrendelők a jobban megbecsült bécsi nagymesterek felé

fordultak, akik helyzetét a Bécsi Művészeti Akadémián betöltött előkelő állásaik is híven példázzák: professzorok, rektorok. Az ehhez a témához kapcsolódó, a budai és a bécsi mesterek áraitól szóló érdekes adatok is ebben a fejezetben szerepelnek. A szerző kitér arra a jellemző helyzetre, hogy a levéltári adatokban, a kereszteleseket, a házasságokat és az elhalálozásokat rögzítő anyakönyvekben szereplő művészeket szinte lehetetlen összekötni az ismeretlen szerzős műalkotásokkal. Egyeseknek, mint a bajor származású Stettner Sebestyénnek (Sebastian Stetner) és a budai születésű, horvát származású Schervitz Mátyásnak (Matija Šeravić) nagyobb szerencsájük volt a *fortuna criticával*, művészetüket szintén szerzőnk dolgozta fel, korábban ismeretlen műveiket attribuíva. Dr. Korhecz Papp kitér az egyháznak a korabeli társadalomra gyakorolt jelentős szerepére is, valamint II. József császár rendelkezésére, amellyel a helytartótanácsot 1785-ben áthelyezte Pozsonyból Budára. A budai festők, elsősorban Falkoner Ferenc 18. századi működésére mégis inkább a ferences rendtartományok egymás közötti kapcsolatai és területi kiterjedtsége hatott leginkább. Tény, hogy Magyarországon, Szlavóniában és a mai Vajdaságban számba vett legtöbb Falkoner-mű a ferences templomokhoz köthető, jelzeteik és levéltári forrásaik alapján létrejöttüket a 18. század 70-es éveire tehetjük.

A következő fejezet a Falkoner családról szól, ismerteti mindazok a helyszíneket, ahol a családtagok tevékenykedtek: az adatok java elsősorban levéltári forrásokra támaszkodik. Ritkán találkozni olyan kisebb mesterrel, mint a Falkoner festőcsalád alapítójával, Györggyel, akiről annyi és olyan részletes ismereteink lennének. A családi hagyomány szerint skót származású volt. A Györggyről és családjáról szóló számtalan érdekes információ között adatokat olvashatunk egyházi megrendeléseiről és az általa festett portrékról is.

Ezt követik a Falkoner Policarp működéséhez köthető adatok, aki szintén bécsi diák volt, ahol augsburgi származásúként tüntették fel, valamint húgáé, a klarissza Anna Erzsébeté, míg végül a sor József Ferencsel zárul.

Külön fejezetet szentelt a szerző Falkoner Ferenc életének; ebben összefoglalja, valamint ki is egészíti az iskoláztatásáról szóló eddigi ismereteinket, amely iskoláztatás feltételezhetően Josef Ignaz Mildorfer vezetésével ment végbe, majd a képzés befejezése utáni hazatelepedéséről 1759-ben és a polgárjogok elnyeréséről 1761-ben. Nevelőapja halálával átvette a családi festőműhely vezetését, megnősülvén számos gyermekkel gyarapodó családjával új házba költözik, és egyre nagyobb közmegebecsülésnek örvend. A Falkoner Ferenc művészetét elemző fejezetben az egyes magyarországi és a mai Vajdaság területén lévő templomokról szóló hosszabb-rövidebb alfejezetekben a bennük található Falkoner Ferenc-műveket veszi számba a

szerző: a Helyőrségi templomot, a Flórián-kápolnát és a tabáni templomot Budán, a szegedi minorita templomot, a váci ferences templomot, valamint a futaki, újlaki és budakeszi plébániatemplomokat. A Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett ferences tartomány templomai közül a dunaföldvárban, a bajaiban, a bácsiban, az eszékiben, a nekseiben és a bródiban, valamint a sarengrádiban őrzik mesterünk oltárképeit.

Különösen érdekes a Falkoner Ferenc festéstechnikájáról szóló fejezet, amelyben a festő életművére vonatkozó művészettörténeti adatokat a festészettechnikai kutatások eredményei teszik teljessé. Az akadémia oktatási módszereinek ismertetését a festő alkotási módjának leírása követi: a grafikai előképek igénybevételelől a felhasznált hordozókon, színes alapokon és pigmenteken keresztül.

A felhasznált szakirodalom, amely külön fejezetet képez, a szövegben utalásként jelenik meg. A jegyzeteket is külön fejezetbe rendezték. A könyvben lévő katalógusrészben reprodukált művek mellett feltüntették a keletkezés évét, a mű méretét, technikáját, helyét, valamint a korábbi publikálás adatait, ha volt ilyen, s végezetül a restaurálás idejét és a restaurátor személyét. A katalógust a restaurálási vizsgálatokról szóló képes összefoglaló zárja.

Egy jól szerkesztett, kivételesen érdekes és hasznos, Falkoner Xavér Ferenc életművét monografikusan feldolgozó kiadványról van szó, melyben először és egy helyen összegzi a szerző a korábbi kutatások eredményeit a restaurátori vizsgálatoknak és más kutatásoknak köszönhető új felfedezésekkel. Az az elkötelezettség és lelkesedés, amely Korhecz Papp Zsuzsannának a 18. századi magyarországi festészet terén végzett művészet- és technikátörténeti kutatómunkáját, valamint restaurálási tevékenységét fémjelzi, dicséretre és megbecsülésre méltó.

Beérkezés időpontja: 2018. 05. 23.

Elfogadás időpontja: 2019. 06. 17.

